

PORADŇA OCHRANY LESA

HUBY A OCHORENIA DREVÍN, S KTORÝMI SA MÔŽEME STRETNÚŤ V ZIMNOM OBDOBÍ

Priemerné teploty vzduchu v zime klesajú k bodu mrazu a týmto výrazným spôsobom vytvárajú nepriaznivé podmienky pre rast a vývoj väčšiny organizmov. Niektoré organizmy však túto všeobecnú prekážku využívajú ako konkurenčnú výhodu a práve v zimnom období vytvárajú plodnice a v nich spóry pre rozširovanie do nových lokalít či na nový substrát. Pri iných hubových ochoreniach práve v zime sú príznaky infekcie dobre pozorovateľné. Ktoré huby patria k typickým hubám zimného obdobia?

Obr. 1.

Obr. 2.

■ *Flammulina velutipes* plamienka zimná

Klobúk je klenutý alebo s hrboľom, hladký, žltý až oranžovo hnedý, za mokra slizký, 1 – 6 cm široký. Okraj klobúka má svetlejšiu žltkastú farbu. Hlúbik je plný a tuhý, na báze tmavohnedý a zamatový, 2 – 10 cm dlhý a 0,3 – 1,0 cm hrubý. Plodnice rastú od septembra do apríla v hustých trsoch. Ako jedna z mála húb prežíva prvé mrazy. Rastie ako saprofyt na odumretých stromoch, niekedy aj ako parazit na živých, oslabených a odumierajúcich stromoch listnatých drevín, najmä topoľov, vrb, ale aj brestov a iných. Vstupnou bránou infekcie sú poranenia, odlomené vetvy a pod. Mycélium spôsobuje bielu hnilobu napadnutého dreva.

Ide o jedlú hubu, ktorá sa pre niektoré účinné látky využíva aj v ľudovom liečiteľstve. K podobným druhom patria ďalšie druhy z rodu *Flammulina*, a pozor na zámenu s nebezpečnou jedovatou hubou *Galerina marginata* kapučňovka okrovohnedastá, ktorá rastie v jeseni a začiatkom zimy, má však na hlúbiku aj prsteň.

■ *Pleurotus ostreatus* hľiva ustricovitá

Plodnice zvyčajne rastú v trsoch, hlúbik je excentrický až postranný. Farebne sú veľmi premenlivé, špinavo sivo okrové, sivé, modrosivé až modročierne. Lupene sú biele až sivasté. Mycélium spôsobuje biele tlenie belového i jadrového dreva, ktoré však nie je veľmi aktívne a teda huba je menej nebezpečná. Do živých stromov preniká rôznymi poraneniami, najmä mrazovými trhlinami a nezahojenými ranami po zlomených a odrezaných vetvách. Plodnice rastú od októbra do marca, je jedlá a veľmi chutná huba s liečivými látkami proti niektorým ochoreniam ľudí. Pre svoju farebnú premenlivosť a rôznorodosť substrátov môže niekedy hubára zneistiť pri jej determinácii.

■ *Nematostoma parasiticum* sypavka jedľová

Ide o mikroskopickú hubu spôsobujúcu sypavkovité ochorenie ihlíc. Niektoré ihlice sú odumreté, sfarbené do sivozelená až slamovohneda. Na báze týchto ihlíc sú drobné biele kľbká mycélia, ktoré sú dobre

viditeľné vo vlhkom vzduchu, aj v jeseni a v zime. Poškodenie v niektorých častiach vetiev je intenzívnejšie a pri totálnej defoliácii dochádza aj k odumieraniu výhonkov.

Názov ochorenia, ktoré spôsobuje huba sypavka jedľová, je v angličtine „White Felt Blight of Abies“, teda „biela plstovitá sypavka jedlí“. Ochorenia sa vyskytuje vo vlhkých polohách, v prehustených mladinách, ale aj v starších porastoch, kde je slabý pohyb vzduchu, predovšetkým v horských oblastiach. Keďže ide o sypavkovité ochorenie, predispozíciu je najmä vlhkosť prostredia. Odporúčame preto znížiť vlhkosť mikroklímy v porastoch napr. prerezávkami. U najviac poškodených stromov orezať napadnuté vetvy, prípadne stromy s poškodením väčším ako 75 % vypáliť a spáliť.

■ *Dothistroma septosporum* červená sypavka

K infekcii ihlič dochádza od začiatku mája do konca septembra. Prvými príznakmi sú bledožlté až hnedé škvrny, ktoré pripomínajú ranky po cicaní hmyzom. V novembri sú infikované ihlice už hnedé a do konca decembra sa na zhnednutých ihliciach vytvárajú tehlovočervené škvrny až priečne pruhy (odtiaľ názov ochorenia „červená sypavka“). Pyknidy sú čierne hrudky prerážajúce epidermis, od jari sa v nich tvoria konídie. Patogén bol k nám zavlečený v polovici 90. rokov 20. storočia. Napádané sú takmer všetky borovice čierne, miestami aj borovice lesné. Avšak opad ihlič nie je tak intenzívny, ako sa po zavlečení ochorenia na Slovensko predpokladalo. I napriek tomu v lesných škôlkach je nevyhnut-

né vykonávať preventívne ošetrovanie proti infekcii ihlič.

Koncom jesene a v zime, keď sú ihlice premoknuté snehom, dažďom a hmlou, preráža oranžovočervená farba škvŕn na ihliciach. Týmto príznakom sa ochorenie ľahko determinuje.

■ *Sphaeropsis sapinea* pyknidovka belová

Huba je vážnym patogénom a spôsobuje odumieranie tohoročných výhonkov. K infekcii ihlič a výhonkov dochádza na jar pri ich rašení cez dužinatý výhonok v štádiu „sviečok“. Mycélium sa rýchlo šíri a výhonok okružkuje ešte skôr, ako sa ihlice stihnú dovývijať do plnej dĺžky. Skrátene ihlice sú už v lete svetlohnedé. Reakcia stromu je produkcia živice vo väčšom množstve. Mycélium prechádza aj na bázu ihlič a infikuje aj šišky, kde sa tvoria pyknidy. Hlavným hostiteľom je borovica čierna, len zriedkakedy je napadnutá aj borovica lesná. Pyknidy sú zreteľné na opadnutých ihliciach pod stromom borovice čiernej, o to viac vo vlhkom zimnom počasí.

Huba v staršej literatúre z nášho územia nie je vôbec spomínaná. Prvé zmienky sú až z poradenskej činnosti LOS z roku 2000 z oblasti Filakova na borovici čiernej vo veku 75 rokov.

Podakovanie

Tento článok vznikol vďaka podpore výskumným projektom APVV-21-0131, APVV-22-0545, APVV-22-0399 a „Progresívne metódy ochrany lesa v meniacich sa ekologických podmienkach (PROMOLES)“, projekt financovaný z rozpočtovej kapitoly MPRV SR (prvok 08V0301).

Andrej Kunca

Obr. 3.

Obr. 4.

Obr. 5.

